

sesizare

De la : tatiana bradu

lun., 06 iul., 2026 15:03

Subiect : sesizare

2 fișiere atașate

Către : secretariat <secretariat@constcourt.md>

În baza încheierii CSJ din 03 iulie 2026, Vă remitem atașat sesizarea Curții Constituționale privind exercitarea controlului constituționalității unor prevederi din Legea nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor.

La prezentul mesaj sunt anexate încheierea supra menționată și sesizarea depusă de către avocatul Petru Balan, în numele tertului Andrei Balan în cadrul acțiunii înaintate de Comisia de Evaluare a Procurorilor împotriva Consiliului Superior al Procurorilor și Andrei Balan (evaluarea externă conform Legii nr. 252/2023).

2026_07_03__3_6_26_Balan__exceptie_de_neconstitutionalitate.docx.sign

ed.pdf

318 KB

sesizare cc.signed.pdf

6 MB

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

A. Autorul excepției de neconstituționalitate¹

A.1. Persoană fizică

Petru Balan, avocat

¹ Aici, autorul excepției de neconstituționalitate va alege rubrica relevantă, ștergându-le pe celelalte.

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun²

1. La 17 august 2023, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 252 privind evaluarea externă a judecătorilor procurorilor și modificarea unor acte normative, în vigoare de la 22 august 2023. La 26 octombrie 2023, Parlamentul Republicii Moldova a numit în funcție membrii Comisiei de evaluare a procurorilor (în continuare - Comisia de evaluare).
2. La 17 mai 2024, Comisia de evaluare a solicitat Consiliului Superior al Procurorilor (în continuare CSP) lista procurorilor din cadrul Procuraturii Anticorupție.
3. Prin Hotărârea nr. 1-152/2024 din 21.05.2024, CSP a remis Comisiei de evaluare lista a 67 de procurori, în care figura și procurorul Andrei Balan.
4. Procurorul Andrei Balan a fost notificat despre inițierea procedurii la data de 24 mai 2024 și a depus, în termenul prevăzut de art. 12 alin. (4) din Legea nr.252/2023, declarația pentru ultimii cinci ani și chestionarul privind integritatea etică.
5. Procedura de evaluare externă a procurorului Andrei Balan a parcurs trei etape consecutive:
 - o evaluare inițială, finalizată prin Raportul nr. 10 din 9 septembrie 2025;
 - o etapă de control a acestui raport, soluționată prin Hotărârea CSP nr. 1-344/2025 din 02 octombrie 2025, prin care s-a dispus respingerea raportului și s-a dispus reluarea procedurii;
 - etapa reevaluării, finalizată prin Raportul nr. 32 din 30 aprilie 2026
6. Prin hotărârea CSP nr. 1-161/2026 din 26 mai 2026 Raportul nr. 32 din 30 aprilie 2026 de reevaluare a procurorului Andrei Balan a fost respins și s-a constatat promovarea evaluării externe de către procurorul Andrei Balan.
7. La 12 iunie 2026, președintele Comisiei de evaluare, dl Christopher Lehmann, a depus contestație împotriva hotărârii CSP nr. 1-161/2026 din 26 mai 2026 în care a solicitat anularea hotărârii nominalizate și constatarea nepromovării evaluării externe de către procurorul Procuraturii Anticorupție Andrei Balan.
8. Prin încheierea de primire pe rol a cauzei din 18 iunie 2026 Curtea Supremă de Justiție a primit în procedură contestația și s-a dispus pregătirea cauzei pentru dezbaterile judiciare.

² Această parte a formularului trebuie să conțină un rezumat al informațiilor pertinente referitoare la cauza dedusă judecării instanței de drept comun, i.e. instanței în fața căreia sau de care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate

C. Obiectul sesizării³

Obiectul prezentei sesizări îl constituie textele:

Sintagma „*sau de către comisia de evaluare*” de la art.19 alin. (1) din Legea nr. 252/2023.

Sintagma “*sau nepromovarea evaluării*” de la art.19 alin. (5) pct. 2) lit. c) din Legea nr. 252/2023.

În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a prevederilor citate din Legea nr. 252/2023, ține de competența *ratione materiae* a Curții Constituționale.

De asemenea, menționăm că prevederile contestate nu a făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

În vederea motivării prezentei sesizări, referitor la sintagma contestată de la de la art.19 alin. (1) din Legea nr. 252/2023, vom formula deopotrivă critici de neconstituționalitate intrinsecă și critici de neconstituționalitate extrinsecă; referitor la sintagma de la art.19 alin. (5) pct. 2) lit. c) din Legea nr. 252/2023 vom formula doar critici de neconstituționalitate intrinsecă.

³ În această parte a formularului se vor menționa prevederile contestate în fața Curții Constituționale, potrivit competenței sale *ratione materiae*. Aceste prevederi trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție⁴

Cu privire la obiectul sesizării sunt incidente următoarele articole din Constituția Republicii Moldova.

Articolul 1 alineat (3) potrivit căruia „Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sânt garantate” .

Articolul 4 din Constituție potrivit căruia „(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale”.

Articolul 7 din Constituție potrivit căruia “Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică”.

Articolul 20 alineat (1) din Constituție potrivit căruia: “(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime”.

Articolul 23 alineat (2) din Constituție potrivit căruia „(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative”.

Articolul 74 din Constituție “Adoptarea legilor și hotărârilor” potrivit căruia:

“(1) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.

(2) Legile ordinare și hotărârile se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți.

(3) Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sunt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. Alte propuneri legislative se examinează în modul stabilit.

(4) Legile se trimit spre promulgare Președintelui Republicii Moldova.”

⁴ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta de ce consideră aplicabil unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție, adică va argumenta dacă există o ingerință în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție.

Articolul 125¹ alineatele (1) și (3) din Constituție potrivit căruia: "(1) Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor" și "(3) Consiliul Superior al Procurorilor asigură numirea, transferarea, promovarea în funcție și aplicarea măsurilor disciplinare față de procurori".

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție⁵

În privința dreptului Comisiei de evaluare de a contesta hotărîrea Consiliului Superior al Procurorilor.

Modul în care dreptul Comisiei de evaluare de a contesta hotărîrea Consiliului Superior al procurorilor a fost inserat în Legea nr. 252/23 și a adoptat de către Parlament.

Proiectul de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor a fost aprobat și prezentat Parlamentului pentru examinare prin Hotărîrea Guvernului nr. 452 din 5 iulie 2023. În varianta proiectului de lege, aprobată de Guvernul Republicii Moldova și remisă Parlamentului pentru adoptarea redacției articolului 19 "Contestarea hotărîrii Consiliului Superior al Magistraturii sau Consiliului Superior al Procurorilor" era următoarea: "(1) Prin derogare de la prevederile Codului administrativ, hotărîrea Consiliului Superior al Magistraturii, după caz, a Consiliului Superior al Procurorilor poate fi contestată de către subiectul evaluării în termen de 15 zile de la primirea prin email a actului respectiv".

La etapa avizării de către autorități a proiectului de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, Ministerul Justiției a recepționat opiniile juridice a AO "Centrul de resurse juridice din Moldova" prin care se propunea să fie inclus în lege și dreptul Comisiei de evaluare de a contesta decizia consiliului respectiv. Această propunere a fost respinsă și proiectul a fost aprobat și remis Parlamentului fără a prevedea dreptul de atac al Comisiei de evaluare.

La 06.07.2023 și respectiv - 31.07.2023 proiectul de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor a fost adoptat de către Parlament în prima și respectiv a doua lectură.

Ulterior, la data de 16 august 2023 în adresa Parlamentului a parvenit demersul Președintelui Republicii Moldova nr.01-06-53 din 16 august 2023, prin care Legea nr.252/2023 a fost remisă Parlamentului, spre reexaminare, cu propuneri de îmbunătățiri fără a diminua importanța noilor reglementări adoptate.

Una dintre propunerile Președintelui Republicii Moldova vizate în demersul nr.01-06-53 din 16 august 2023 se referea la art. 19 alin.(1), unde după textul „poate fi contestată de către subiectul evaluării” se propunea să se completeze cu textul „sau de către comisia de evaluare”.

Propunerea menționată a Președintelui Republicii Moldova a fost acceptată de comisiile parlamentare, inclusiv de Comisia Juridică și a fost aprobată într-o singură ședință în plen a Parlamentului petrecută la 17.08.2023.

⁵ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta, după caz, de ce consideră că îi este încălcat unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție. Este recomandabil ca acesta să urmeze, în argumentarea sa, următorii pași: (1) dacă ingerința în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție este prevăzută de lege; în caz afirmativ, (2) dacă ingerința urmărește realizarea unui scop legitim permis de Constituție; în caz afirmativ, (3) dacă există o legătură rațională între ingerință și scopul legitim urmărit; în caz afirmativ, (4) dacă ar putea fi instituite alte măsuri legislative la fel de eficiente și mai puțin intruzive pentru dreptul/drepturile fundamentale în discuție; în caz afirmativ, (5) dacă ingerința este proporțională cu scopul legitim urmărit.

Incidența art. 23 din Constituție.

Obligația pozitivă a statului de a publica și a face accesibile toate legile și alte acte normative se impune fără derogări prin prisma art.23 alin. (2) din Legea supremă.

În partea ce ține de incidența art. 23 din Legea supremă menționez că adoptarea de către legiuitor a actelor legislative accesibile, previzibile și clare se impune prin prisma art.23 alin. (2) din Legea supremă.

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 26 din 23 noiembrie 2010, s-a statuat că pentru a corespunde celor trei criterii de calitate — accesibilitate, previzibilitate și claritate — norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art.23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile.

Necesitatea examinării calității legii de către autoritățile publice ale Republicii Moldova a fost evidențiată și în jurisprudența CtEDO în hotărâri emise pe mai multe cauze (Busuioc v. Moldova⁹, Guțu v. Moldova¹⁰). Astfel, în cauza Guțu v. Moldova, S66 (Guțu v. Moldova nr.20289/02, 7 iunie 2007): "...expresia "prevăzută de lege" nu presupune doar corespunderea cu legislația națională, dar, de asemenea, se referă la calitatea acelei legislații (a se vedea Half ord v. the United Kingdom, Reports 1997-111, p. 1017, S49). Legislația națională trebuie să indice cu o claritate rezonabilă scopul și modalitatea de exercitare a discreției relevante acordate autorităților publice, pentru a asigura persoanelor nivelul minim de protecție la care cetățenii au dreptul în virtutea principiului preeminenței dreptului într-o societate democratică (a se vedea Domenichini v. Italy, Reports 1996-V, p. 1800, }33)".

Totodată, CtEDO în jurisprudența sa a menționat că nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci când oferă o anume garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice (Amman vs. Elveția 2000).

Tot în jurisprudența CtEDO, s-a reținut că pentru ca legea să întrunească standardul calității, i. e. aceasta trebuie să fie accesibilă și previzibilă (*Rohlena v. Cehia*, [MC], 27 ianuarie 2015, par. 50; *Vasiliauskas v. Lituania* [MC], 20 octombrie 2015, par. 154; *Koprivnikar v. Slovenia*, 24 ianuarie 2017, par. 48). De altfel, și articolul 23 alin.(2) din Constituție implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile. Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute din start de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată să dispună de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (*Khlyustov v. Rusia*, 11 iulie 2013, par. 68). Accesibilitatea legii are în vedere aducerea la cunoștință publică a actelor normative și intrarea în vigoare a acestora, care se realizează în baza articolului 76 din Constituție, legea publicându-se în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. La rândul ei,

condiția previzibilității este îndeplinită atunci când justițiabilul poate cunoaște, din chiar textul normei juridice pertinente, iar la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe sau cu ajutorul unor juriști profesioniști, care sunt acțiunile și omisiunile ce-i pot angaja răspunderea penală și care este pedeapsa care îi poate fi aplicată, în cazul încălcării unei norme (*Koprivnikar v. Slovenia*, 24 ianuarie 2017, 47). Totuși, Curtea Europeană a menționat că, deși certitudinea este dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă (*Del Rio Prada v. Spania* [MC], 21 octombrie 2013, par. 92, par. 93). Nevoia de a evita rigiditatea excesivă și de a ține pasul cu circumstanțele schimbătoare presupune exprimarea unor legi în termeni care sunt, într-o mai mare sau mai mică măsură, vagi, iar interpretarea și aplicarea unor asemenea reglementări depinde de practică (*Kokkinakis v. Greece*, 25 mai 1993, 40). Pe de altă parte, utilizarea unor concepte și a unor criterii prea vagi în interpretarea unei prevederi legislative conduce la incompatibilitatea acesteia cu cerințele clarității și previzibilității, în privința efectelor sale (*Liivik v. Estonia*, 25 iunie 2009, par. 96—104).

Și în jurisprudența Curții Constituționale pe terenul articolului 23 din Constituție se regăsește aceeași abordare.

Mai mult, în HCC nr. 26/2016, Curtea a statuat cu titlu de principiu că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. Astfel, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure.

Prin urmare, destinatarii trebuie să fie în măsură să prevadă consecințele ce pot decurge dintr-un act determinat doar în baza prevederilor care îl specifică, adică prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică sau prin aplicarea actelor subordonate acestui act.

De asemenea, textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile. Astfel, legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă să prevadă elementele ce disting particularitățile lor. Curtea a reținut că previzibilitatea și claritatea constituie elemente *sine qua non* ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise.

Dreptul oferit de legiuitor Comisiei de evaluare de a contesta hotărârile consiliilor respective, este anormal și alogic în tot sistemul normelor de drept care reglementează modul și condițiile de exercitare a dreptului de atac împotriva actelor administrative, precum și în mod special afectează logica și structura procesului de evaluare externă extraordinară a procurorilor și judecătorilor.

În speță, fiind un element al procesului de evaluare externă și extraordinară, comisiile de evaluare sînt considerate "tribunale" în sensul articolului 6§1 din Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale (*Xhoxhaj vs. Albania*, §§ 282 și 288; *Thanza c. Albaniei* (cererea nr. 41047/19)).

Mai mult, prin noțiunea de „tribunal”, articolul 6 par.1 din Convenția Europeană are în vedere nu doar o instanță de lîp clasic, integrată în structurile judiciare ale unei țări. Dimpotrivă, există posibilitatea ca o autoritate investită să examineze chestiuni care țin de un anumit domeniu să respecte acest standard. Ceea ce contează sunt garanțiile (a se vedea *Mutu și Pechstein v. Elveția*, 2 octombrie 2018, par. 39), atât cele de fond, cât și cele procedurale, care sunt puse în aplicare (DCC nr. nr.119 din 13.09.2022).

Așadar, Comisiile de evaluare nu sînt și nu pot fi ”parte interesată” în procesul de evaluare pentru a avea un drept de a contesta hotărîrile consiliilor de autoadministrare sau de a pretinde un astfel de drept sau interes.

Mai mult, prevederile contestate nu corespund cu principiul unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, în mod special cu prevederile incidente ale Codului administrativ și Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură. Aceste inadvertențe nu permit subiecților evaluați pozitiv și Curții Supreme de Justiție să-și adapteze comportamentul și deciziile la reglementările deja existente. Dimpotrivă, prevederile contestate generează o concurență între normele de drept aplicabile modului în care se contestă hotărîrile Consiliului Superior al Procurorilor.

Astfel, există o concurență între normele Codului administrativ care reglementează condițiile de contestare a actelor administrative și prevederea normativă contestată: Codul administrativ prevede că are o acțiune în contencios administrativ se depune de persoana care poate revendica încălcarea, prin activitatea administrativă, a unui drept în sensul art.17 (art. 207 alin. (2) lit. e) din Codul administrativ). La rîndul său, art.17 din Codul administrativ prevede că drept vătămât este orice drept sau libertate stabilit/stabilită de lege căruia/căreia i se aduce atingere prin activitatea administrativă.

Este notoriu faptul că Comisia de evaluare nu dispune de drepturi sau libertăți stabilite de lege, care ar putea, eventual, să fie încălcate prin hotărîrile Consiliului Superior al Procurorilor și care ar justifica existența unui drept de atac.

La fel, există o concurență între prevederea contestată și care se conține în art. 19 alin. (1) din legea nr. 252/23 și cele ce se conțin în art. 79 alin. (1) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, care prevede că hotărîrile Consiliului Superior al Procurorilor pot fi contestate de „orice persoană care se consideră vătămăată într-un drept al său”.

Incidența articolului 1 în conjuncție cu art. 20 din Constituție.

În continuare, dreptul de a se adresa instanței de judecată și de a avea acces liber la justiție derivă expres din art.1 și art. 20 din Constituție.

Conform art.1 alin.(3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 19 alin. (1) din Legea nr. 252/2023 contravine principiului securității raporturilor juridice, componentă esențială a statului de drept consacrat de articolul 1 alin. (3) din Constituție,

deoarece permite Comisiei de evaluare să conteste hotărârea Consiliului Superior al Procurorilor prin care acesta a dispus numirea procurorului în funcție.

Prin adoptarea hotărârii de numire, Consiliul Superior al Procurorilor, autoritatea constituțională competentă în materia carierei procurorilor, a constatat că sunt întrunite condițiile legale pentru ocuparea funcției. Din acel moment, în patrimoniul juridic al autorului excepției s-a născut cel puțin o speranță legitimă că actul individual de numire va produce efectele juridice pentru care a fost emis și că acesta își va putea exercita funcția în condițiile stabilite de lege.

Or, norma contestată permite unei autorități administrative, care nu are consacrare constituțională și care nu deține competența de a decide asupra carierei procurorilor, să împiedice consolidarea efectelor hotărârii emise de Consiliul Superior al Procurorilor. În consecință, hotărârea autorității constituționale competente este lipsită de stabilitate, iar situația juridică a persoanei rămâne incertă pentru o perioadă nedeterminată.

Securitatea raporturilor juridice presupune că actele individuale emise de autoritățile competente produc efecte juridice stabile și previzibile. Legiuitorul nu poate institui mecanisme care permit unei autorități administrative să golească de conținut efectele unui act emis de autoritatea constituțională competentă și să mențină persoana într-o stare permanentă de incertitudine juridică.

Articolul 20 din Constituție garantează dreptul la o instanță de judecată stabilită de lege pentru contestarea actelor care violează drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanei (DCC nr. 119 din 13.09.2022).

În HCC nr. 14/2012 Curtea Constituțională a subliniat că: " Prin generalitatea formulării sale, art.20 permite oricărei persoane -- cetățean al Republicii Moldova, cetățean străin sau apatrid -- accesul la justiție. Totodată, el permite accesul la justiție pentru apărarea oricărui drept sau libertăți și a oricărui interes legitim, indiferent dacă aceasta rezultă din Constituție sau din alte legi".

Aici autorul sesizării remarcă că, potrivit Legii nr. 252/2023 Comisia de evaluare dispune de competențe și atribuții. Ea nu are drepturi, libertăți și interese în procedura de evaluare care să implice un eventual caz de încălcare, care ar reclama necesitatea unei contestații în justiție.

Aceeași abordare rezultă și din HCC nr.2/2025 unde în pct. 100 Curtea a subliniat că: "Competența comisiilor de evaluare de a se pronunța doar asupra unei probabilități ridicate cu privire la necorespunderea subiectului cu criteriile de integritate corespunde rolului acestei instituții în structura procedurii de evaluare. Comisiile investighează faptele din trecut ale judecătorilor și ale procurorilor evaluați și întocmesc un raport prin care propun Consiliilor să confirme sau să nu confirme promovarea subiectului, fără a le impune vreo soluție".

În aceeași logică de corelare a dreptului de acces liber la justiție cu drepturile și libertățile prevăzute de lege, se încadrează și concluziile Curții din HCC nr. 16/1998 (cu privire la interpretarea art. 20 din Constituție) unde Curtea a apreciată că dreptul persoanei de a se adresa justiției este, o condiție *sine qua non* a efectivității drepturilor și libertăților sale.

Comisiile de evaluare fiind "tribunale" în procedura extraordinară de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor nu pot să dispună de drepturi și libertăți care să poată fi revendicate pe cale unei acțiuni în justiție. Comisiile de evaluare au competența de a investiga subiecții și de a întocmi rapoarte cu propuneri de promovare sau nepromovare, care fie se acceptă fie nu de către consiliile respective. Acest Comisii nu pot, prin natura lor juridică și rolul atribuit lor, să dispună de o cale de atac. Așa după cum nici o judecătorie de sector nu are drept de a contesta la Curtea Supremă de Justiție o decizie a unei curți de apel care i-a invalidat o sentință.

Incidența art. 4 din Constituție

Articolul 4 din Constituție prevede că: Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale".

În sensul celor enunțate *supra*, cu referire la neconstituționalitatea textului de lege contestat, menționez că incidente sânt și următoarele instrumente internaționale, la care Republica Moldova a aderat și care consacră existența dreptului de acces liber la justiție și de a contesta un act de existența unui interes sau drept vătămat și anume:

Articolul 8 din Declarația Universală a drepturilor omului din 10 decembrie 1948 prevede că „Orice persoană are dreptul să se adreseze în mod efectiv instanțelor judiciare competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce îi sunt recunoscute prin constituție sau prin lege".

Articolul 2 par. 2 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966 (Publicat în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul I , pag.30) prevede că:

”3. Statele părți la prezentul Pact se angajează:

- să garanteze că orice persoană ale cărei drepturi sau libertăți recunoscute în prezentul Pact au fost violate va dispune de o cale de recurs efectivă, chiar atunci când încălcarea a fost comisă de persoane acționând în exercițiul funcțiilor lor oficiale;”.

Articolul 14 par. 1. din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966 (Publicat în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul 1, pag.30) prevede că: „.....Orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil și public de către un tribunal competent, independent și imparțial, stabilit prin lege, care să decidă asupra contestărilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil.”.

Incidența art. 7 și art. 74 din Constituție.

Autorul sesizării susține că adoptarea prevederii „*sau de către comisia de evaluare*” de la art.19 alin. (1) din Legea nr. 252/2023, care este o lege organică, nu a fost îndeplinit elementul procedural al textului „după cel puțin două lecturi” de la articolul 74 alin. (1) din Constituție.

În HCC nr. 3/1996, Curtea Constituțională a făcut distincție clară între procedura legislativă ordinară (obișnuită) și procedura legislativă complementară (de reexaminare a legii). În continuare Curtea Constituțională a conchis că, deoarece procedura votării în faza adoptării deciziei în limitele procedurii legislative complementare – la reexaminarea legii – nu este stabilită în articolul 93 din Constituție, această procedură poate fi analogică celei indicate în articolele 74 alineatele (1) și (2) și 143 alineatul (1) din Constituție sau oricare alta, inclusiv votarea calificată.

Determinarea strictă a procedurii votării legilor în cazul trimiterii lor de către Președintele Republicii Moldova spre reexaminare Parlamentului ține inclusiv de organizarea și funcționarea organului legislativ suprem, care se stabilește de către Parlamentul Republicii Moldova prin regulament propriu. Această concluzie a Curții Constituționale se bazează atât pe prevederile articolului 64 alineatul (1) din Constituție, care stipulează că structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament, cât și ale articolului 72 din Constituție, care stabilește categoriile de legi, stipulând în alineatul (3) litera c) că organizarea și funcționarea Parlamentului se reglementează prin lege organică.

Art. 74 din Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului* nr. 797-XIII din 02.04.1996 prevede că "Obiecțiile Președintelui Republicii Moldova se supun examinării conform procedurii prevăzute de prezentul Regulament pentru examinarea amendamentelor, în baza raportului comisiei permanente responsabile de legea reexaminată și, după caz, cu avizul Direcției juridice a Secretariatului Parlamentului".

La caz, dat fiind faptul că propunerile Președintelui Republicii Moldova erau multiple și, în partea contestată, modificau esențial textul proiectului, era necesară respectarea exigențelor art. 74 din Constituție și votarea acestuia în două lecturi.

Incidența articolului 125¹ din Constituție.

Articolul 125¹ din Constituție este incident sub aspectul aprecierii constituționalității sintagmei de la art.19 alin. (5) pct. 2) lit. c) din Legea nr. 252/2023 care instituie competența Curții Supreme de Justiție de a constata "nepromovarea evaluării" în cazul anulării hotărârii consiliului respectiv emise după reluarea procedurii de evaluare.

Conform Constituției Consiliul Superior al Procurorilor are rolul constituțional de garant al independenței și imparțialității procurorilor.

În speță, conform Opiniei comune a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Supremația Legii a Consiliului Europei referitor la proiectul de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor s-a subliniat rolul decisiv al Consiliului Superior al Procurorilor ca autoritate de rang constituțional de a adopta deciziile proprii în procedura de evaluare.

Curtea Supremă de Justiție conform art. 115 alin. (1) din Constituție este instanță de judecată prin care se înfăptuiește justiția. Curtea Supremă de Justiție nu poate subroga Consiliul Superior al Procurorilor în competențele sale pe care le are conform articolului 125¹ din Constituție.

Curtea Supremă de Justiție nu are competența să dispună măsuri care vizează cariera unui procuror. Asta deoarece această competență este atribuită de Constituție exclusiv Consiliului Superior al Procurorilor.

Sintagma contestată "sau nepromovarea evaluării" de la art.19 alin. (5) pct. 2) lit. c) din Legea nr. 252/2023 oferă Curții Supreme de Justiție competențe care nu-i aparțin conform Constituției, dar care țin exclusiv de competența și rolul constituțional al Consiliului Superior al Procurorilor, prevăzut de art. 125¹ din Constituție.

Curtea Supremă de Justiție nu este autoritate cu competențe de a dispune în privința carierei unui procuror. Curtea Supremă de Justiție poate doar, la cererea persoanei lezate în drepturi, să se expună asupra legalității actelor Consiliului Superior al Procurorilor care vizează cariera unui procuror.

În cazul în care Curții i-ar fi proprie o asemenea competență atunci odată cu constatarea "nepromovării evaluării" de către un procuror, Curtea Supremă de Justiție ar urma să se expună și asupra eliberării din funcție a procurorului respectiv; asupra lipirii de dreptul de a exercita funcția de judecător, de procuror, precum și alte funcții de demnitate publică timp de 5-7 ani; asupra lipirii de dreptul la indemnizația unică de concediere prevăzută la art.62 alin.(2) din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură.

Însă, acest fapt contravine rolului constituțional al Consiliului Superior al Procurorilor și statutului juridic rezervat de Constituție pentru Curtea Supremă de Justiție.

Curtea Supremă de Justiție în arhitectura procesului de evaluare externă extraordinară a judecătorilor și procurorilor are un rol de verificare limitată a legalității hotărârilor consiliilor respective, un rol specific instanței judecătorești.

Curtea Supremă de Justiție nu este un organ de evaluare a procurorilor și nu se poate substitui acestora pentru ca să fie îndrituită să emită decizii privind constatarea nepromovării evaluării de către un procuror sau judecător evaluat pozitiv cu dispunerea punerii în aplicare a efectelor sancționatorii corespunzătoare.

În caz contrar, Curtea Supremă de Justiție din rol de instanță de judecată se erijează în organ de evaluare extraordinară a procurorilor și judecătorilor, fapt care în esență este contrar Constituției și opiniilor Comisiei de la Veneția făcute la proiectul de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor.

Totodată, articolul 19 alin. (1) din Legea nr. 252/2023 permite Comisiei de evaluare să conteste hotărârea Consiliului Superior al Procurorilor prin care acesta dispune numirea procurorului în funcție. O asemenea reglementare conferă unei autorități administrative, instituită prin lege și lipsită de consacrare constituțională, posibilitatea de a împiedica producerea efectelor juridice ale unui act adoptat de autoritatea constituțională competentă în materia carierei procurorilor.

Potrivit Constituției, Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței procurorilor și autoritatea căreia îi revine competența de a decide asupra numirii, promovării și încetării

raporturilor de serviciu ale procurorilor. Comisia de evaluare nu exercită asemenea atribuții constituționale, rolul său fiind limitat la formularea unei evaluări în cadrul procedurii extraordinare de verificare a integrității.

Cu toate acestea, prin norma contestată, voința autorității constituționale poate fi paralizată exclusiv prin manifestarea de voință a unei autorități auxiliare, ceea ce diminuează efectiv competențele constituționale ale Consiliului Superior al Procurorilor și alterează arhitectura instituțională stabilită de Constituție.

Articolul 19 alin. (5) pct. 2 lit. c) încalcă articolul 125¹ din Constituție, deoarece transformă Curtea Supremă de Justiție dintr-o instanță de control jurisdicțional într-o autoritate care soluționează fondul procedurii administrative de evaluare.

Controlul judecătoresc asupra actelor administrative presupune verificarea legalității acestora și, după caz, anularea actului nelegal și obligarea autorității competente să emită un nou act cu respectarea exigențelor legii. Instanța nu poate exercita atribuțiile administrative pe care legea le-a conferit unei alte autorități.

Prin dispoziția contestată, Curtea Supremă de Justiție nu se limitează la controlul hotărârii Consiliului Superior al Procurorilor, ci stabilește ea însăși dacă procurorul promovează sau nu evaluarea. Astfel, instanța substituie atât Comisia de evaluare, care efectuează evaluarea integrității, cât și Consiliul Superior al Procurorilor, care adoptă hotărârea finală privind cariera procurorului.

O asemenea competență depășește limitele funcției jurisdicționale și afectează echilibrul constituțional dintre autoritățile implicate în procedura de evaluare

F. Lista documentelor relevante (dacă este cazul)⁶

1. Proiectul de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor a fost aprobat și prezentat Parlamentului pentru examinare prin Hotărârea Guvernului nr. 452 din 5 iulie 2023;
2. Raportul Comisiei juridice a Parlamentului CJ-06 nr. 99 din 16.08.2023;
3. Extras din Sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiectul de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor;
4. Sinteza recomandărilor Comisiei de la Veneția la proiectul de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor.

⁶ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va enumera documentele relevante (extrasul cu prevederile normative contestate, alte hotărâri sau decizii ale Curții Constituționale cu un obiect similar, alte hotărâri sau decizii cu obiect similar pronunțate de alte curți constituționale, jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, studii de drept comparat), pe care le va anexa.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării⁷

Declar pe propria onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice fapt pentru care semnez.

Petru Balan, avocat

Digitally signed by Balan Petru
Date: 2026.06.30 10:54:11 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

⁷ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va declara pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, semnând la final.

CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE

ÎNCHEIERE

cu privire la excepția de neconstituționalitate

acțiunea înaintată de

Comisia de Evaluare a Procurorilor împotriva
Consiliului Superior al Procurorilor și Andrei Balan
(evaluarea externă conform Legii nr. 252/2023)

*(Dosarul nr. 3-6/26
Nr. PIGD 2-26075339-01-3-12062026)*

03 iulie 2026

Textul corespunde originalului

Examinând în ședință publică cererea avocatului Petru Balan, depusă în numele terțului Andrei Balan, privind sesizarea Curții Constituționale,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte,*

Leonid Chirtoacă,

Vladislav Gribincea, *judcători,*

cu participarea greșierului Diana Roie,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. Pe rolul Curții Supreme de Justiție se află cauza administrativă nr. 3-6/26, intentată de Comisia de Evaluare a Procurorilor (Comisie) împotriva Consiliului Superior al Procurorilor (Consiliul) și Andrei Balan (terț) privind anularea actului administrativ adoptat în baza Legii nr. 252/2023. Comisia solicită anularea hotărârii Consiliului și constatarea nepromovării evaluării externe de către Andrei Balan.

2. Cererea a fost repartizată aleatoriu judecătorului raportor Vladislav Gribincea. La 18 iunie 2026 cauza a fost primită pe rol și fixată ședința de judecată pentru 03 iulie 2026. Terțul este reprezentat de avocatul Petru Balan.

3. La 30 iunie 2026, avocatul terțului, Petru Balan, a depus o cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a art. 19 alin. (1) și alin. (5) pct. 2) lit. c) Legea nr. 252/2023. El susține că art. 19 alin. (1), care conferă Comisiei de evaluare dreptul de a contesta hotărârile Consiliului, contravine Codului administrativ. Comisia nu este titularul unui drept sau al unui interes legitim vătămat și, prin urmare, nu poate contesta hotărârile Consiliului. Totodată, art. 19 alin. (5) pct. 2) lit. c) atribuie Curții Supreme de Justiție competența de a constata nepromovarea evaluării, deși aceasta are doar rolul de a verifica legalitatea hotărârilor Consiliului și nu poate exercita atribuții ce țin de evaluarea procurorilor sau de soluționarea aspectelor privind cariera acestora, competențe rezervate constituțional doar Consiliului.

4. În cadrul ședinței de judecată din 03 iulie 2026, Andrei Balan și avocatul său, Petru Balan au solicitat admiterea cererii și expedierea sesizării la Curtea Constituțională. Reprezentantul Consiliului, Iulian Gainar, de asemenea a susținut că Comisia de evaluare nu ar trebui să poată contesta hotărârile Consiliului. Reprezentantul Comisiei, Valeriu Cernei, a lăsat această decizie la discreția Curții Supreme de Justiție, remarcând că art. 19 alin. (5) a fost obiectul verificării Curții Constituționale.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ ȘI JURISPRUDENȚA RELEVANTĂ

5. Art. 195 Cod administrativ:

„Procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art.169–171.”

6. Art. 12¹ Cod de procedură civilă:

„(1) În cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.

(2) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

(3) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă pînă la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amîină pledoariile.

(4) Dacă nu sînt întrunite cumulativ condițiile specificate la alin. (2), instanța refuză ridicarea excepției de neconstituționalitate printr-o încheiere care poate fi atacată odată cu fondul cauzei.”

7. În hotărârea nr. 2/2025, Curtea Constituțională a menționat următoarele:

„140. Faptul că dispozițiile contestate nu le permit subiecților evaluați să demisioneze cu menținerea tuturor garanțiilor sociale, la oricare etapă a procesului de evaluare, ci doar în interiorul termenului stabilit de lege nu presupune, în sine, o încălcare a independenței judecătorilor sau a principiului separației puterilor. Această regulă stabilită de Parlament urmărește mai curînd să asigure buna desfășurare a procedurii de evaluare, prin delimitarea subiecților care participă la procedura de evaluare de cei care nu participă, ca urmare a depunerii cererii de demisie și prin evitarea risipei de resurse financiare necesare pentru demararea evaluărilor. De asemenea, această regulă mai urmărește să asigure că participarea la procedura de evaluare reprezintă o chestiune voluntară a subiectului.

141. Prin urmare, din perspectiva argumentelor autorilor sesizărilor, Curtea reține că dispozițiile articolelor 3 alin. (2) lit. b) și alin. (3) din Legea nr. 65/2023 și 3 alin. (2) lit. c) și alin. (4) din Legea nr. 252/2023 nu contravin articolelor 6 și 116 din Constituție.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

8. Pentru ridicarea excepției de neconstituționalitate este necesară întrunirea cumulativă a tuturor condițiilor prevăzute la art. 12¹, alin. (2) din Codul de procedură civilă. Prin hotărârea nr. 2/2016, Curtea Constituțională a explicat că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării, sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii condițiilor legale. Verificarea constituționalității este competența exclusivă a Curții Constituționale.

9. Obiectul cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate îl constituie două alineate ale art. 19 din Legea nr. 252/2023. Potrivit art. 135, alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională exercită controlul constituționalității legilor. Prin urmare, prima condiție din art. 12¹ alin. (2) este îndeplinită. Excepțiile au fost ridicate de o parte în proces. Prin urmare, și a doua condiție este întrunită. Cele două prevederi contestate se referă la dreptul Comisiei de a înainta contestația și la competența Curții Supreme de Justiție de a dispune nepromovarea evaluării dacă admite contestația. Prin urmare, și a treia condiție este îndeplinită.

10. Prin hotărârea nr. 2/2025, Curtea Constituțională a recunoscut art. 19 alin. (5) din Legea nr. 252/2023 nu contravine art. 6 și 116 din Constituție. Totuși, argumentele invocate pun în discuție aspecte juridice care nu au fost analizate în hotărârea Curții Constituționale nr. 2/2025. Acestea se referă la dreptul Comisiei de evaluare de a contesta hotărârile Consiliului și dreptul Curții Supreme de Justiție de a constata nepromovarea evaluării când Consiliul a dispus promovarea evaluării. Prin urmare, și ultima condiție pentru ridicarea excepției de neconstituționalitate a fost îndeplinită (decizia CC nr. 88/2025, § 17)

11. Din considerentele de mai sus, în conformitate cu art. 195 și art. 230 Cod administrativ și art. 12¹ Cod de procedură civilă,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite cererea depusă de către avocatul Petru Balan, în numele terțului Andrei Balan, cu privire la sesizarea Curții Constituționale privind exercitarea controlului constituționalității unor prevederi din Legea nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor;

Se ridică excepția de neconstituționalitate și se remite Curții Constituționale sesizarea depusă în vederea examinării constituționalității următoarelor sintagme:

- a. „sau de către comisia de evaluare” din art. 19 alin. (1) Legea nr. 252/2023;
- b. „sau nepromovarea evaluării” din art. 19 alin. (5) pct. 2) lit. c) Legea nr. 252/2023”.

Sesizarea avocatului se anexează.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Leonid Chirtoacă

Digitally signed by Gribincea Vladislav
Date: 2026.07.06 11:26:36 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

Vladislav Gribincea